

БОЖКО ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID 0000-0002-3963-8461

ТИХОНОВА ДАР'Я СЕРГІЇВНА

кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID 0000-0001-8191-2084

УДК 349.3:364.3

DOI 10.37772/2518-1718-2025-4(52)-16

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПО ЧАСТКОВОМУ БЕЗРОБІТТЮ В УКРАЇНІ УПРОДОВЖ 2012-2025 років

Статтю присвячено комплексному аналізу еволюції правового механізму надання допомоги по частковому безробіттю в Україні упродовж 2012–2025 років крізь призму змін законодавства, судової практики та конституційних гарантій права на соціальний захист й відповідних правових позицій Конституційного Суду України. Особливу увагу зосереджено на трансформації цих відносин в умовах пандемії COVID-19, а також введення воєнного стану.

У статті обґрунтовано, що допомога еволюціонувала від формалізованого інструменту, який використовувався для підтримки зайнятості здебільшого у великих роботодавців, до універсального соціально-страхового механізму реагування на надзвичайні та воєнні виклики. Доведено, що розширення підстав для надання допомоги, кола її отримувачів та делегування Уряду повноважень регулювати порядок її виплати сприяли підвищенню ефективності системи соціального захисту, водночас актуалізували проблеми правової визначеності.

Окрему увагу приділено аналізу судової практики щодо підстав призначення допомоги, умов її повернення та меж дискреції органів служби зайнятості. Констатується, що еволюція підходів судів відображає зміну балансу між соціальною функцією держави та необхідністю забезпечення фінансової дисципліни у процесі надання допомоги по частковому безробіттю.

Зроблено висновок про відповідність загального напрямку розвитку правового механізму надання цієї допомоги правовим позиціям Конституційного Суду України щодо необхідності забезпечення реального характеру соціальних гарантій і захисту людської гідності. На підставі проведеного дослідження сформульовано пропозиції щодо подальшого вдосконалення правового механізму надання допомоги задля підвищення його ефективності, правової визначеності та відповідності конституційним стандартам соціального захисту.

Ключові слова: допомога по частковому безробіттю; право на соціальний захист; зайнятість населення; соціальне забезпечення; воєнний стан; судова практика.

Постановка проблеми. Сучасний етап соціально-економічного розвитку України характеризується тривалим впливом кризових явищ, зумовлених як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, що безпосередньо позначається на рівні зайнятості населення. COVID-19 та введення воєнного стану, зумов-

леного повномасштабною агресією проти України, актуалізували необхідність впровадження спеціальних інструментів, спрямованих на запобігання масовому безробіттю та збереження кадрового потенціалу. За цих умов допомога по частковому безробіттю набуває особливого значення як інструмент компен-

саційного та превентивного характеру, покликаний мінімізувати ризики втрати роботи й доходів та забезпечити безперервність трудових відносин.

Водночас стрімке реформування законодавства, що відбувалося упродовж 2012–2025 років, призвело до оновлення правового механізму надання допомоги по частковому безробіттю. Часті зміни Закону України «Про зайнятість населення», а також актів Кабінету Міністрів України не завжди супроводжувалися узгодженістю норм, що спричинило появу прогалин, колізій і як наслідок – сприяло формуванню неоднозначної правозастосовної практики.

Особливою гостроти зазначена проблема набула в умовах воєнного стану, коли допомога по частковому безробіттю фактично трансформувалася з виняткового антикризового заходу на один із інструментів соціального захисту працюючого населення. За таких обставин відсутність ефективного та передбачуваного правового механізму її надання зумовлює не лише зростання кількості судових спорів, але й можливе порушення конституційного права особи на соціальний захист. Адже Конституційний Суд України неодноразово наголошував, що формальне проголошення соціальних прав без формування ефективного правового механізму їх реалізації нівелює саму сутність конституційних гарантій. Так, у Рішенні від 28 квітня 2009 року наголошується, що держава, встановивши умови та порядок надання допомоги по безробіттю, повинна забезпечити реальний, а не декларативний характер права на соціальний захист, не допускаючи звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод: «Невиконання державою соціальних зобов'язань щодо окремої категорії осіб порушує принципи соціальної держави, ставить громадян у нерівні умови, підриває принцип довіри особи до держави» (абзац 5 пункту 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України № 9-рп/2009) [1].

Подальший розвиток цієї правової позиції простежується у Рішенні від 23 грудня 2022 року, в якому констатується: «незабезпечення державою законодавчого підґрунтя для функціонування ефективного юридичного механізму перерахунку розмірів пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування ... свідчить про ілюзорність конституційних гарантій права на соціальний захист» (абзац 2 підпункту 5.7 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України № 3-р/2022) [2].

З огляду на вищезазначене, необхідно проаналізувати еволюцію правового механізму надання допомоги по частковому безробіттю упродовж 2012–2025 років, аби оцінити її відповідність зазначеним правовим позиціям Конституційного Суду України. Це дозволить не лише виявити існуючі недоліки

чинного регулювання, але й окреслити напрями його можливого подальшого вдосконалення в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика відносин щодо надання допомоги по частковому безробіттю в юридичній науці досліджується переважно в контексті відносин зайнятості населення, соціального захисту від безробіття такими вченими, як В. Венедиктов, П. Пилипенко, Н. Хуторян, Р. Шабанов, О. Ярошенко тощо. Водночас комплексні наукові дослідження, присвячені механізму надання допомоги по частковому безробіттю, є рідкісними, що й зумовлює актуальність подальшого наукового аналізу.

Суттєвий теоретичний внесок у формування доктрини зайнятості здійснив Р. Шабанов, який розглядає зайнятість як складову соціального захисту населення від безробіття. На його думку допомога по частковому безробіттю постає превентивним інструментом соціального захисту, спрямованим на збереження трудових відносин [3]. Окремі проблеми щодо надання допомоги по частковому безробіттю аналізує Г. Трунова, зосереджуючи свою увагу на правовій визначеності та ефективності таких виплат [4, с. 77].

Найбільш предметною щодо окресленої проблематики є робота А. Бурки, присвячена аналізу допомоги по частковому безробіттю за 2021–2023 роки. Авторка позитивно оцінює законодавчі зміни щодо понять «часткове безробіття» та «допомога по частковому безробіттю», а також критеріїв надання допомоги, однак обмеження максимального розміру допомоги та внесення змін щодо тривалості її виплати не відповідають інтересам частково безробітних [5, с. 133].

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про наявність ґрунтовної теоретичної бази щодо відносин безробіття й про відсутність досліджень еволюції правового механізму надання допомоги упродовж 2012–2025 років, що й зумовлює наукову новизну та практичну значущість даної статті.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз новацій, внесених протягом 2012–2025 років до правового механізму надання допомоги по частковому безробіттю та правозастосовної практики, аби зіставити їх із позиціями Конституційного Суду України та запропонувати напрями його можливого подальшого реформування в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови.

Виклад основного матеріалу. Інститут допомоги по частковому безробіттю в Україні пройшов складний шлях від інструменту підтримки великих роботодавців до універсального механізму соціальної стабілізації в умовах глобальних криз. Протягом 2012–2025 років цей інститут зазнав декількох системних трансформацій, зумовлених необхідністю

адаптації до економічної рецесії, COVID-19 та викликів повномасштабної збройної агресії.

На початковому етапі (2012–2019 роки) стаття 47 Закону України «Про зайнятість населення» (далі – Закон № 5067-VI) мала обмежену сферу застосування. Допомога по частковому безробіттю надавалася застрахованим особам у разі втрати ними частини заробітної плати у зв'язку із зупиненням (скороченням) виробництва продукції. Оскільки в законодавстві існувала прив'язка до «виробництва продукції», це виключало сфери послуг та торгівлю з числа потенційних отримувачів такої допомоги. Крім того, фізичні особи – підприємці не могли отримати таку допомогу «за себе», що створювало значний розрив у соціальному захисті різних категорій застрахованих осіб. То ж тогочасна судова практика здебільшого зосереджувалася на вирішенні спорів щодо правомірності віднесення тих чи інших причин зупинення виробництва до «технологічних» або «економічних».

Якісно новий етап формування механізму надання цієї допомоги розпочався у 2020 році у зв'язку з пандемією COVID-19, котра стала безпрецедентним викликом для світової економіки і зумовила запровадження карантинних обмежень по всьому світу, у тому числі й в Україні. То ж прийняття 30 березня 2020 року Закону України № 540-IX було зумовлене необхідністю негайного реагування держави на масове зупинення або обмеження господарської діяльності. В оновленій редакції статті 47 Закону № 5067-VI законодавець визнав карантин і пов'язані з ним обмеження самостійною (незалежною від волі суб'єктів господарювання) підставою для часткової втрати доходу, що принципово змінило попередню концепцію надання допомоги.

Наслідком цих змін стало розширення кола осіб, які могли її отримувати, за рахунок фізичних осіб – підприємців. Окрім того, було уточнено вимоги до отримувачів допомоги: право на її отримання набули застраховані особи, які протягом 12 місяців, що передували скороченню робочого часу, працювали не менше шести місяців, сплачували страхові внески та в яких скорочення робочого часу становило понад 50 % на місяць. Одночасно законодавець надав Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) повноваження визначати порядок та умови виплати такої допомоги. 22 квітня 2020 р. було прийнято постанову КМУ № 306, якою було затверджено порядок надання та повернення допомоги по частковому безробіттю у період карантину. Ця постанова сформувала принципово новий механізм виплати допомоги, що характеризувався спрощеними процедурами, скороченими строками розгляду документів і мінімізацією вимог до доказування втрати доходу. Водночас постанова КМУ № 306 унормувала порядок перерахування коштів, зобов'язала отримувачів дотримуватися ці-

льового використання коштів, а також визначила підстави для їх повернення. Таким чином, тогочасний правовий механізм надання допомоги поєднав у собі елементи соціальної підтримки та контролю за використанням публічних коштів.

Аналіз практики застосування тогочасного механізму надання допомоги виявив низку проблем, пов'язаних із неоднозначністю його застосування територіальними органами служби зайнятості. Реакцією на існуючі виклики стало прийняття 2 грудня 2020 року Закону України № 1030-IX, яким посилено вимоги до підтвердження втрати доходу та конкретизовано умови, за яких кошти підлягають поверненню. Також Закон № 5067-VI було доповнено статтею 47-1. Її запровадження було зумовлене необхідністю нормативно закріпити спеціальний режим надання допомоги в особливий період, не обмежуючись карантинними обставинами. Ця стаття стала «містком» між тимчасовими антикризовими заходами та постійним механізмом правового регулювання.

16 червня 2021 р. КМУ прийняв постанову № 635, яка деталізувала порядок виплати допомоги, відповідно до оновленого Закону № 5067-VI, уточнила перелік документів, необхідних для її отримання, посилила роль служби зайнятості у перевірці обґрунтованості надання допомоги.

Таким чином, до 2022 року механізм надання допомоги по частковому безробіттю пройшов шлях від формалізованого інструменту, обмеженого за сферою свого застосування, до гнучкої багаторівневої системи, здатної адаптуватися до надзвичайних умов. Підставами цієї трансформації стали COVID-19, а її наслідком – формування законодавства, котре дозволило державі реагувати на масову втрату доходів громадянами, водночас контролюючи використання публічних коштів. Проте наявність двох статей (47 та 47-1 Закону № 5067-VI), що регулювали фактично один і той самий вид суспільних відносин, але з різними підставами та порядками, створювала правову невизначеність.

Тогочасна судова практика була зосереджена на з'ясуванні суб'єктного складу правовідносин щодо надання допомоги, умов виникнення права на неї й меж відповідальності отримувачів допомоги. Показово у цьому контексті є постанова Західного апеляційного господарського суду від 28 квітня 2022 року, в якій суд дійшов висновку, що вирішальним для виникнення права на допомогу є наявність у працівників статусу застрахованих осіб саме в період фактичного зупинення діяльності, за який надається допомога. Звільнення працівників після завершення такого періоду, але до моменту подання роботодавцем документів до центру зайнятості, не можна кваліфікувати як подання недостовірних відомостей, то ж це не є підставою для повернення отриманих коштів [6].

У постанові Третього апеляційного адміністративного суду від 8 серпня 2022 року сформульовано правову позицію, що відсутність бюджетних асигнувань або обмеженість фінансування не є підставою для відмови у наданні допомоги, якщо право на неї передбачене законом [7]. Реалізація цього права породжує у застрахованих осіб легітимні очікування, які захищаються судом.

Отже, судова практика до 2022 року орієнтувалася на захист компенсаційної природи допомоги по частковому безробіттю, розширювальне тлумачення підстав її надання та недопущення формального обмеження соціальних гарантій через бюджетні або процедурні чинники.

Період з 2022 по 2025 роки став етапом якісної трансформації правового механізму надання допомоги по частковому безробіттю. Це було зумовлено введенням воєнного стану в Україні та необхідністю адаптації системи соціального захисту до умов збройної агресії, котра порушила нормальне функціонування ринку праці й зумовила втрату або зменшення доходів значної частини економічно активного населення.

Нормативною основою оновленого механізму стала нова редакція статті 47 Закону № 5067-VI, запроваджена Законом України від 21 квітня 2022 року № 2220-IX. Законодавець передбачив можливість надання допомоги у випадках скорочення або зупинення діяльності суб'єкта господарювання внаслідок запровадження надзвичайного або воєнного стану, що надало відповідному правовому механізму системного характеру. Одночасно було розширено суб'єктний склад можливих отримувачів допомоги: поряд із найманими працівниками право на її отримання набули фізичні особи – підприємці, які є застрахованими особами та відповідають встановленим законам умовам. Водночас у Законі збережено низку обмежувальних умов, спрямованих на забезпечення адресності та цільового характеру допомоги. Зокрема, законодавець виключив можливість її надання у разі зупинення діяльності з причин сезонного характеру, а також у випадку наявності заборгованості зі сплати єдиного внеску або з виплати заробітної плати. Такі положення відображають прагнення забезпечити баланс між соціальною функцією держави та принципами фінансової відповідальності суб'єктів соціального страхування.

Реалізація оновлених законодавчих положень була забезпечена прийняттям постанови КМУ від 21 червня 2022 року № 702, якою затверджено «Порядок надання допомоги по частковому безробіттю». Цей акт деталізував процедурні аспекти реалізації права на допомогу, визначив умови звернення, порядок розрахунку її розміру, строки виплати, а також механізм повернення отриманих коштів. Постанова

КМУ № 702 закріпила підхід, за яким допомога по частковому безробіттю розглядається як тимчасовий компенсаційний захід, спрямований на часткове відшкодування втрати доходу застрахованої особи у зв'язку зі скороченням тривалості робочого часу або зупиненням діяльності з причин, що не залежать від її волі. Такий підхід узгоджується з конституційними засадами соціальної держави та позиціями Конституційного Суду України щодо необхідності забезпечення реального характеру соціальних гарантій.

Таким чином, у період дії воєнного стану було сформовано оновлений правовий механізм надання допомоги по частковому безробіттю, який поєднує розширені законодавчі підстави для її надання з детально врегульованою адміністративною процедурою. Цей механізм мінімізує соціально-економічні наслідки кризових явищ, зберігає трудового потенціалу та забезпечує реалізацію конституційного права громадянина на соціальний захист.

Період після 2022 року ознаменувався зміною акцентів й у судовій практиці, що зумовлено введенням воєнного стану та переходом до більш стабільної, законодавчо унормованої моделі надання такої допомоги. У цей час суди зосередили увагу на забезпеченні фінансової дисципліни, перевірці достовірності поданих відомостей та дотриманні формальних критеріїв отримання допомоги. Так, у постанові Південно-західного апеляційного господарського суду від 4 грудня 2024 року наголошено, що розрахунок допомоги має здійснюватися лише на підставі тарифної ставки, без урахування надбавок, чи інших заохочувальних виплат [8]. Суд кваліфікував включення до розрахунку інших складових зарплати як подання недостовірних відомостей.

Подібний підхід простежується і в постанові Північного апеляційного господарського суду від 20 лютого 2024 року, у якій суд дійшов висновку, що задекларовані роботодавцем відомості є базовими для перевірки відповідності умовам отримання допомоги, а посилання на інші обставини, котрі не відображені в первинних документах, не можуть змінити загальну оцінку [9].

Особливу категорію спорів у цей час становлять спори за участю фізичних осіб – підприємців. У постанові Харківського апеляційного суду від 15 жовтня 2024 року констатується, що належна та своєчасна сплата єдиного внеску, підтверджена платіжними документами і даними податкових органів, спростовує доводи органів зайнятості про подання недостовірної інформації. Суд підкреслив, що внутрішні інформаційні бази центрів зайнятості не мають пріоритету над офіційними даними ДПС [10]. Водночас у рішенні Вінницького окружного адміністративного суду від 3 листопада 2023 року суд дійшов висновку, що не нарахування заробітної плати упродовж шести

місяців, які передували зупиненню діяльності, включає можливість отримання допомоги, навіть за наявності об'єктивних причин [11].

То ж судова практика після 2022 року демонструє еволюцію від переважно соціально орієнтованого застосування норм до моделі, в якій допомога по частковому безробіттю розглядається як інструмент, реалізація якого тісно пов'язана з принципами фінансової відповідальності та правової визначеності.

Висновки. Здійснений аналіз підтверджує, що механізм надання допомоги по частковому безробіттю в Україні за період 2012–2025 років зазнав значної еволюції, зумовленої соціально-економічними умовами, пандемією та війною. Тому цей інститут трансформувався від інструменту підтримки зайнятості, орієнтованого переважно на промисловий сектор, у механізм соціального страхування, який здатний реагувати на надзвичайні та воєнні виклики.

Ключовим етапом цієї трансформації стало законодавче переосмислення підстав надання допомоги у 2020–2021 роках, коли карантинні обмеження стали самостійною підставою часткової втрати доходу та суттєво розширено суб'єктний склад її отримувачів за рахунок фізичних осіб – підприємців. Подальші зміни, запроваджені в умовах воєнного стану, надали механізму системного характеру, закріпивши можливість його застосування у разі скорочення діяльності з причин надзвичайного чи воєнного станів та забезпечивши процедурну регламентацію порядку виплати допомоги.

Аналіз судової практики свідчить про схожу еволюцію підходів судів до застосування норм, що регулюють відносини щодо надання такої допомоги. Якщо до 2022 року суди переважно виходили з пріоритету соціальної функції, застосовуючи розширювальне тлумачення законодавства, спрямоване на забезпечення реальної компенсації втрати доходу та захист легітимних очікувань застрахованих осіб, то після 2022 року судова практика набула більш формалізованого характеру, зосередилася на дотриманні процедури, перевірці достовірності інформації й фінансової дисципліни.

Порівняння зазначених підходів із правовими позиціями Конституційного Суду України дозволяє

дійти висновку, що загальна спрямованість розвитку правового механізму надання допомоги по частковому безробіттю узгоджується з конституційною моделлю соціальної держави. Конституційний Суд України послідовно наголошує на тому, що соціальна допомога має забезпечувати реальний, а не ілюзорний характер права на соціальний захист, бути пов'язаною із забезпеченням людської гідності та достатнього життєвого рівня, а держава зобов'язана створювати ефективні юридичні механізми їх реалізації. Водночас посилення формалізму в судовій практиці не завжди відповідає пропорційності обмежень соціальних прав, що свідчить на потребу подальшого вдосконалення чинного механізму. Тому доцільно запровадити наступні коригування механізму надання допомоги по частковому безробіттю:

1. Закріпити у законі принцип пріоритету матеріальної норми права на допомогу над не істотними формальними порушеннями процедурного характеру у випадках, коли такі порушення не призвели до неправомірного отримання коштів і не спотворили соціальну мету допомоги;

2. Удосконалити механізми взаємодії між органами служби зайнятості та податковими органами аби зобов'язати їх використовувати офіційні дані про сплату єдиного внеску при вирішенні справ щодо надання допомоги;

3. Розробити гнучкі критерії оцінки права на допомогу для фізичних осіб – підприємців та осіб із нестандартними формами зайнятості, аби запобігти можливій дискримінації у сфері соціального захисту;

4. Запровадити диференціацію відповідальності отримувачів допомоги, розмежувавши умисні зловживання та добросовісні помилки, застосовуючи принцип пропорційності при вирішенні спорів щодо повернення допомоги.

Реалізація зазначених пропозицій сприятиме подальшому наближенню правового механізму надання допомоги по частковому безробіттю до конституційних стандартів соціальної держави, збалансуванню публічних та приватних інтересів, а також підвищенню ефективності судового захисту у сфері соціального забезпечення в умовах сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рішення Конституційного Суду України від 28 квітня 2009 року № 9-рп/2009 (справа про допомогу по безробіттю звільненим за угодою сторін). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-09#Text>.
2. Рішення Конституційного Суду України від 23 грудня 2022 року № 3-р/2022 (щодо гарантій соціального захисту державних службовців). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-22#Text>.
3. Шабанов Р.І. Доктрина зайнятості як складова соціального захисту населення від безробіття: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2015. 418 с. URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/b3a/dis_Shabanov%20R.I..pdf.
4. Трунова Г. Окремі проблеми правового регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. *Підприємство, господарство і право*. 2017. №5. С.76-80. URL: www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/5/18.pdf.

5. Бурка А. В. Допомога по частковому безробіттю: порівняльно-правовий аналіз. *Право і суспільство*. 2023. №2. Т.2. С.128-133. URL: pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/2_2023/part_2/19.pdf.
6. Постанова Західного апеляційного господарського суду від 28 квітня 2022 року у справі №907/264/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104217723>.
7. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 листопада 2023 року у справі № 320/15850/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105648366>.
8. Постанова Південно-західного апеляційного господарського суду від 4 грудня 2024 року у справі № 916/2667/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123556550>.
9. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 20 лютого 2024 року у справі № 914/2103/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117137058>.
10. Постанова Харківського апеляційного суду від 15 жовтня 2024 року у справі № 953/566/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122295001>.
11. Рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 3 листопада 2023 року у справі № 120/12554/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114655109>.

REFERENCES

1. Constitutional Court of Ukraine. (2009, 28 April). Decision in the Case concerning unemployment benefits for persons dismissed by mutual agreement (№9-рп/2009). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-09#Text> [in Ukrainian].
2. Constitutional Court of Ukraine. (2022, 23 December). Decision in the Case concerning social protection guarantees for civil servants (№ 3-р/2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-22#Text> [in Ukrainian].
3. Shabanov, R. I. (2015). *Doktryna zainiatosti yak skladova sotsialnoho zakhystu naseleattia vid bezrobittia*. Doctor's thesis. Kyiv: Taras Shevchenko National University [in Ukrainian].
4. Trunova, H. (2017). Certain problems of legal regulation of compulsory state social insurance against unemployment. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 5, 76–80. Retrieved from www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/5/18.pdf [in Ukrainian].
5. Burka, A. V. (2023). Partial unemployment benefits: A comparative legal analysis. *Pravo i suspilstvo*, 2(2), 128–133. Retrieved from pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/2_2023/part_2/19.pdf [in Ukrainian].
6. Western Commercial Court of Appeal. (2022, April 28). Decision in Case № 907/264/21. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104217723> [in Ukrainian].
7. Sixth Administrative Court of Appeal. (2023, November 16). Decision in Case № 320/15850/21. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105648366> [in Ukrainian].
8. South-Western Commercial Court of Appeal. (2024, December 4). Decision in Case № 916/2667/24. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123556550> [in Ukrainian].
9. Northern Commercial Court of Appeal. (2024, February 20). Decision in Case № 914/2103/23. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117137058> [in Ukrainian].
10. Kharkiv Court of Appeal. (2024, October 15). Decision in Case № 953/566/22. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122295001> [in Ukrainian].
11. Vinnytsia District Administrative Court. (2023, November 3). Decision in Case № 120/12554/23. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114655109> [in Ukrainian].

BOZHKO VOLODYMYR

Doctor of Law, Prof., Head of the Department of Constitutional, Administrative, Environmental and Labour Law at the Poltava Law Institute of the Yaroslav Mudryi National Law University

TYKHONOVA DARIA

Ph.D in Law, Associate Professor of the Department of Constitutional, Administrative, Environmental and Labour Law at the Poltava Law Institute of the Yaroslav Mudryi National Law University

EVOLUTION OF THE LEGAL MECHANISM FOR PROVIDING PARTIAL UNEMPLOYMENT BENEFITS IN UKRAINE DURING 2012-2025

Problem setting. The dynamic change in Ukraine's legal mechanism for providing partial unemployment benefits between 2012 and 2025 was the result of the state's response to internal and external factors affecting employment levels. However, this evolution was accompanied by the adoption of several regulations, not all of which were equally effective. The application of some of these regulations restricted individuals' constitutional right to social protection in the event of job loss. Therefore, studying the evolution of the legal mechanism for providing partial unemployment benefits will reveal existing shortcomings in the current regulations and outline areas for improvement in the context of martial law and post-war recovery.

Analyses of recent research. In legal science, the issue of partial unemployment benefits is primarily examined in the context of employment relations and social protection against unemployment by scholars such as V. Venediktov, P. Pylypenko, N. Khutoryan, R. Shabanov, O. Yaroshenko, and others. However, comprehensive scientific studies devoted to the mechanism of providing partial unemployment benefits are rare, making further scientific analysis relevant.

The article aims to provide a thorough analysis of innovations introduced between 2012 and 2025 into the legal mechanism for providing partial unemployment benefits and law enforcement practices to compare them with the positions of the Constitutional Court of Ukraine and propose directions for its possible further reform in the context of martial law and post-war reconstruction.

Article's main body. This article provides an analysis of the evolution of Ukraine's legal mechanism for partial unemployment benefits from 2012 to 2025. It examines changes in legislation, judicial practices, constitutional guarantees of the right to social protection, and the legal positions of the Constitutional Court of Ukraine. Particular attention is given to the transformation of the legal regulation of these relations in the context of systemic socioeconomic crises, particularly the introduction of martial law and the onset of the COVID-19 pandemic. The article argues that these benefits evolved from a formalized instrument mainly used to support employment among large employers into a universal social insurance mechanism for responding to emergencies and military challenges. Expanding the grounds for aiding and the circle of its recipients, as well as delegating powers to the government to detail the payment procedure, has proven to increase the adaptability of the social protection system. However, this has also highlighted the problems of legal certainty and consistency of legislative and subordinate regulation. Particular attention is given to analysing the judicial practices of courts during the period under review. The evolution of the courts' approaches is noted to reflect a shift in the balance between the social function of the state and the need to ensure financial discipline in the field of compulsory state social insurance.

Conclusions. The development of the legal mechanism for providing partial unemployment benefits aligns with the constitutional principles of a social state and the Constitutional Court of Ukraine's legal positions on the essence of social guarantees and the protection of human dignity. Based on this research, proposals were made to improve the current mechanism, increasing its effectiveness, legal certainty, and compliance with constitutional social protection standards.

Key words: partial unemployment benefits, right to social protection, employment, social security, martial law, and judicial practice.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Божко В. М., Тихонова Д. С. Еволюція правового механізму надання допомоги по частковому безробіттю в Україні упродовж 2012–2025 років. *Право та інновації*. 2025. № 4 (52). С. 78–84. doi: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-4\(52\)-16](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-4(52)-16).

Дата подання автором: 19.12.2025

Дата прийняття після рецензування: 23.12.2025

Дата опублікування: 23.12.2025